

ENTREVISTA A RAMON MARGALEF, REVOLUCIONARI DE L'ECOLOGIA

«El Mediterrani no està en perill»

El professor Ramon Margalef (Barcelona, 1919), premi Hunstam i premi Ramón y Cajal entre altres, ha visitat la ciutat de València per donar un curset a la Universitat Internacional Menéndez Pelayo. Amable, simpàtic, amb uns ulls blaus que revelen una curiositat inescotable, el Dr. Margalef ens parla de la seua particular visió de la vida, una visió que ha revolucionat el món de l'ecologia.

Martí Domínguez

Com troba la situació de la Mediterrània? ¿No hi ha avui dia un cert catastrofisme?

—Bé, però a la gent li agrada. Sembla que esperin que diguem: «¡Sí, està molt malalta! ¡La Mediterrània s'està morint! Però, no patiu, ¡la salvarem! ¡El govern ens ajudarà i salvarem la Mediterrània!» Són les respostes que volen els periodistes. Però en realitat el Mediterrani està com fa 40 o 50 anys; en tinc anàlisis d'aquella època i no varien gaire. Evidentment, la costa, si vols, està cada vegada més degradada, però aquesta representa afortu-

nadament una petita proporció... D'altra banda, gran part de les deixalles que trobem en l'arena de les platges han estat transportades pels banyistes.

—Però les urbanitzacions que per exemple, s'estàn realitzant en la Marina o en la Serra d'Hirta estàn trencant l'equilibri biològic d'una zona.

—Però, això, crec que és inevitable: és la inversió del turisme i la degradació d'una part del paisatge. El turisme és la prostitució ecològica, simplement.

—I el cultiu de la gespa en les zones marítimes on escasseja l'aigua...

—Això, des d'un punt de vista biològic, és prou estúpid. L'energia que la gent gasta mantenint-la és molt més

gran que l'energia que pot rebre. És semblant al cultiu dels bonsais, on a més fan patir la pobra planta. Hi dediques un gran esforç, però des del punt de vista productiu és un mal rendiment.

—De vegades sorgeixen problemes com el recent de les algues al mar Adriàtic.

—Però aquest és un cas a part. Les algues són degudes a la contaminació, però també a les característiques úniques de l'Adriàtic. Aquest és un mar poc profund que rep molta aigua de les pluges, fonamentalment gràcies al riu Po. Per això, l'Adriàtic és una subsecció del Mediterrani, que s'assembla força al Mar Bàltic. Com més aigua de

«De jove arreplegava mosques. Aquest és un món meravellós».

pluja rep un mar, més difícil li resulta destruir les deixalles, tots els detritus que arrossega el riu. I això és el que ha passat a l'Adriàtic, on s'han produït un gran nombre d'algues microscòpiques que es nodreixen d'aquestes substàncies. No obstant, això no podria ocórrer mai en les nostres costes, a causa del caràcter obert d'aquestes i al fet que reben, en general, poca aigua de pluja.

—*¿No troba un cert paral·lelisme entre les interrelacions animals i humans (simbiosi, parasitisme, etc.)? Eric Rohmer, en una de les seues pel·lícules, comenta que el 90% de les activitats humanes són parasitàries.*

—Aquesta idea de paràsits i simbiòtics crec que és a l'inrevés. Penso que generalment l'home tendeix a humanitzar moltes activitats que es donen en la naturalesa. En els llibres vells d'ecologia, que sempre he dit que postulen una ecologia maniqueïsta, mostren sempre els paràsits amb el signe — i els simbiòtics amb el signe +. Però això

és absurd perquè, per exemple, els coralls posseïxen algues simbiòtiques i es diria que realitzen una explotació fastigosa d'aquestes, com també podríem dir que l'home realitza una explotació fastigosa del blat. Però també es pot veure d'una altra manera i dir que si no fos pels coralls no hi hauria tantes algues simbiòtiques, o que si no fos per l'home no hi hauria tant de blat. El mateix podem afirmar dels animals; crec que actualment hi ha vora 20.000 milions de caps de bestiar oví i el mateix passa amb les vaques...

—*Llavors, ¿vostè creu que haurien d'estar-nos agràides les vaques?*

—Sí. Haurien d'estar agràides a l'home. Si no hi haguera tantes vaques, hi hauria una varietat més gran d'animals. És un cas de simbiosi típic segons la mentalitat tradicional de l'ecologia.

—*Senyor Margalef, ¿quan va descobrir el seu interès per la natura?*

—¡Oh! ¡És molt vell! El meu interès començà de ben petit. Sempre he

tingut aquaris, insectes, col·leccions de tot tipus d'animals...

—*No obstant això, començà prou tard a estudiar la carrera...*

—Molt tard, perquè hi hagué la guerra d'Espanya, i jo la vaig fer amb els republicans... Vaig estar a l'Ebre, on vaig passar moltes penúries. Afortunadament, no em van matar. Però, en acabar la guerra, vaig haver de fer el servei militar. En realitat, vaig ser quatre anys soldat.

—*Es diuen moltes coses d'aquest període de la seua vida, que si fou carter de Correus, que si...*

—No, no... Això són bestieses. Després de la guerra vaig treballar, mentre realitzava el servei militar, com a ferroviari... arreplegant materials. Abans de la guerra vaig estar en una agència d'assegurances. I això és tot.

—*Vostè fou director de l'Institut d'Investigacions Pesqueres, el qual va revolucionar, ampliant-lo i reformant-lo.*

—En aquell temps no es podien fer massa coses, per una sèrie de raons. Aquest Institut el va crear Francisco García del Cid, però va morir en un accident i jo vaig ocupar el seu càrrec durant uns anys. Però vaig durar poc... he, he..., no sé...

—*¿Preferia la càtedra d'Ecologia?*

—Oh, no. Més aviat, per a mi la càtedra fou una manera honrosa de deixar l'Institut.

—*¿El fet que vostè fos el primer home de tot l'estat espanyol que va accedir a una càtedra d'Ecologia significa que aquesta és una ciència molt jove?*

—L'ecologia és jove. Afortunadament, en aquest camp no hem anat darrere dels altres. Hi havia molts països que encara no posseïen l'ecologia com a branca deslligada d'altres assignatures. En aquest cas no hem anat tan endarrerits com en altres camps.

—*De l'ecologia, s'esperava que tinguera un futur més brillant del que ha tingut.*

—Això és prou relatiu. Ja ho deia jo el primer dia en aquestes jornades de la UIMP, que hi ha hagut una degradació de l'ecologia cap a les ciències ambientals, que estàn molt burocratitzades i reben moltes dades i, fonamentalment, molts diners, però hi ha poca substància. Vull dir que en aquests organismes hi ha molt poca gent qualificada. Aquests organismes donen massa importància a temes que no en tenen. Per exemple, ara amb el forat d'ozó s'estàn gastant milionades. Tot-hom parla del forat de l'ozó. Però nin-

gú es preocupa, per exemple, de l'enorme quantitat de combustibles fòssils que diàriament cremem, quan aquest fet provoca, sense cap dubte, una alteració importantíssima de l'atmosfera.

—El 1980 va guanyar un dels premis més importants, el premi Hunstman de Ciències del Mar, més conegut com el Nobel del Mar.

—No. No és el premi Nobel del Mar, això ho posen els periodistes per a entendre's. El que passa és que la gent que l'ha rebut són persones molt distingides. Diguem que tinc molt bona companyia.

—¿I el fet que no hi haja un premi Nobel de Biologia?

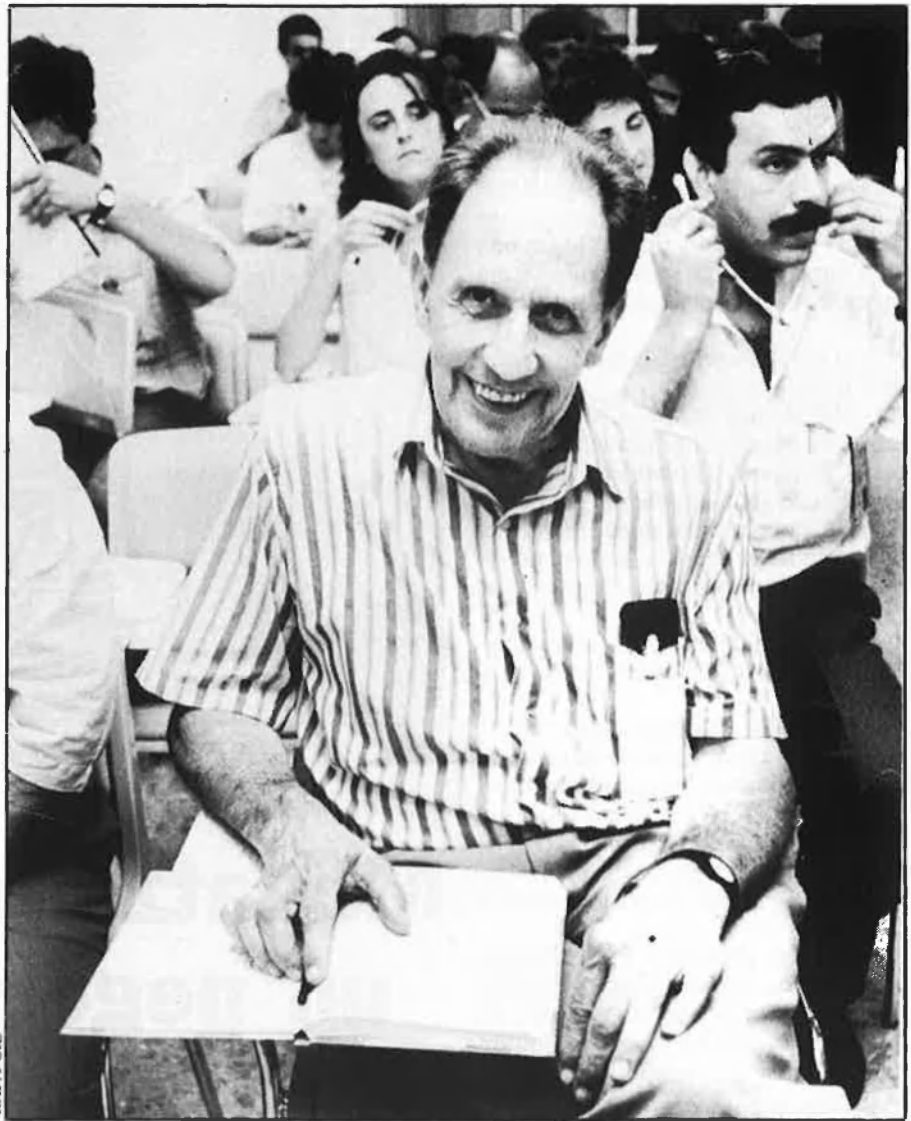
—És clar. D'alguna manera la cosa naturalista mai ha tingut una categoria científica considerable. Sembla que diuen: «aquests són com els poetes, ja passen gust de fer això, per això no fa falta que els premiem».

—Però vostè és, abans de tot, naturalista.

—Sí, sempre m'ha agradat estudiar el conjunt de la natura. De jove arplegava mosques: asílids, doligopòdics, tabànids... Em fascinaven. En aquell temps pensava que potser seria bonic a la vellesa, quan no poguera moure'm gaire de casa, estudiar-los. Ara que sóc vell, no tinc prou vista per a mirar a tots els pelets que s'han d'estudiar per a classificar-los. També em passa que arriba un moment en què tens tants noms en el cap que acabes oblidant-los, he de fer grans esforços per a recordar noms d'algunes algues microscòpiques —diatomees— que vaig estudiar fa ja molt de temps. Oblido el nom de les diatomees com oblidó el nom de les persones...

—Vostè ha escrit un gran nombre de tractats científics, entre els quals potser destaca aquell publicat a Chicago, *Perspective in Ecology theory, una fita ineludible en la biologia*. Però també ha publicat llibres de divulgació, i no fa gaire, un per a xiquets, on explica què és l'ecologia. ¿Potser així, educant els xiquets des de ben menuts, es podrien harmonitzar el desenvolupament tecnològic i el respecte a la natura?

—Home. No sé. Però hi ha una cosa de la qual sempre protesto. Ara mateix, venint cap ací, he passat per davant d'una botiga de joguets on hi havia un dinosaure que el feien servir soldats i que lluitava contra altres dinosaures. Totes aquestes històries no crec que siguin bones per als xiquets. Totes aquestes deformacions, des de

«L'ecòleg és a l'ecologista el que el sociòleg al socialista».

les figures de Walt Disney fins a la mascota olímpica de Barcelona, les trobo horribles.

—Crec que no li fan massa gràcia els Jocs del 1992. De fet, s'ha oposat que es realitzen activitats al llac de Banyoles.

—En realitat, no temo tant aquestes proves com el fet que aprofiten aquest motiu per a una mala idea que des de fa molt de temps els ronda pel cap a diversos ajuntaments, siguin de dretes o d'esquerres, de convertir l'estany en una mena de safareig. Sempre han intentat destruir les plantes aquàtiques, mai les han volgudes, i moltes vegades he hagut d'intervenir amb ecologistes.

—Una pregunta que tenia por de formular-li perquè supose que li la deuen haver plantejada sovint, però és: ¿quina diferència troba entre els ecologistes i els ecòlegs?

—Ha, ha. Jo sempre utilitzo una regla de tres: l'ecòleg és a l'ecologista el que el sociòleg és al socialista. És a dir,

usar una cosa per a un activisme. Jo sóc ecòleg, no sóc ecologista, entre altres raons perquè els moviments ecologistes tenen un element d'irracionalitat molt considerable. No és que tinga mania als ecologistes, tan sols penso que utilitzen un tipus d'estratègia equivocada. Constantment és com si t'estiguessin parlant de l'home del sac i això és mala pedagogia, entre altres raons perquè l'home del sac no existeix i perquè, en la vida, trobaran coses molt més perilloses que l'home del sac. Aleshores, l'ecologisme que usa mitges veritats en realitat el que està fent és atordir la gent, privant-la de la possibilitat d'encarar-se als problemes que vindran.

—D'altra banda, ¿no es cansa de dir sempre què és el que s'hauria de fer i de comprovar que generalment es renuncia a fer-li cas per raons econòmiques?

—Doncs, sí. Perquè, a més, mai m'han fet cas. Però, ¿què vols que fa-

ci? ¿Que faci pintades, que tire traques...?

—*En el seu llibre, La biosfera. Entre la termodinàmica y el juego, comenta que «la vida és un experiment inacabat». ¿Per què?*

—Això significa que tot és possible dins de la vida. Hem d'interpretar aquesta frase no com que la vida és una cosa imperfecta. La vida és un sistema obert, sempre poden passar noves coses.

—*¿Què opina de la situació actual de l'Albufera?*

—Home, jo crec que l'Albufera és una cosa de poca importància. És una petita llacuna... Probablement la millor solució seria augmentar un poc el flux d'aigua. Malgrat que té molts metalls pesants acumulats, aquest no tenen uns efectes tan desastrosos com de vegades es diu.

—*¿Quines activitats ha realitzat durantament i quins projectes està preparant?*

—En aquest moment sóc catedràtic emèrit de la Universitat de Barcelona. Aquesta primavera passada he explicat un curs a la Universitat de Califòrnia d'Ecologia teòrica. Però ara, cap al final de la vida, no tinc grans projectes.

—*¿Està a favor de les universitats privades?*

—¿De les privades? Fora d'Espanya, a favor, i aquí a Espanya també estaria a favor si n'hi hagués més. El que passa és que n'hi ha unes poques que en tenen el monopoli.

—*Creu que un professor d'universitat necessàriament ha d'investigar?*

—Sí, ho trobo absolutament necessari. Un dels escrits que tinc tracta aquest tema, i comento que si al saber no se li afegeixen constantment coses, aquest es degrada i a la llarga, si no fem investigació, el que passem als altres val molt menys del que hem rebut.

—*¿Per què existeixen tantes espècies? ¿És una cosa que cal esperar del procés evolutiu?*

—És simplement una de les propietats de la vida. La vida és un sistema que té la capacitat de recuperar de forma molt eficient l'augment d'entropia de tot l'entorn, de manera que la tendència de la vida és complicar les coses. Això és de manera general, i és precisament aquí on entra l'efecte de l'home, perquè s'oposa a aquesta tendència, ja que l'home té per costum fer anar molt de pressa les coses, per això és així inevitable que condueixi cap a una simplificació del món extern.

—*Margalef de Montsant és un poble del Priorat...*

—És clar. La meua família és d'allí.

Residències privades: més a prop del negoci que del servei social.

RESIDÈNCIES PER A VELL: SENSE LES CONDICIONS MÍNIMES

Magatzems de vells, un negoci en alça

Un informe recent de l'oficina del Defensor del Poble i de la comissió de drets humans del Senat espanyol exigia la regulació de les residències privades de la tercera edat. El buit legal existent en matèria de geriatría ha permès la proliferació d'un gran nombre de centres als Països Catalans que no reuneixen les condicions mínimes per garantir una vida digna als residents.

Vicent Mifsud Estruch

Si a Catalunya, on l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials s'encarrega de les residències geriàtriques des del 1987, s'han succeït les denúncies per irregularitats en el seu funcionament, en els darrers quatre anys, al País Valencià la situació no és millor: la nova llei de Serveis Socials de la Generalitat valenciana no ha satisfet gens els sindicats, els quals consideren que pot tractar-se d'una llei anticonstitucional. De fet, Comissions Obreres del País Valencià, CCOO-PV, ha recorregut al Defensor del Poble perquè presente recurs d'inconstitucionalitat.

A les Illes Balears encara no han estat transferides les competències en matèria de Serveis Socials i, per tant,

continua sent l'Institut Nacional de Servicios Sociales (INSERSO) qui se n'encarrega. Tot i això, les Illes són una de les zones de l'estat espanyol on hi ha menys places de centres assistencials per a la tercera edat per cada cent vells. Només un 1,6 —xifra que contrasta amb la mitjana de l'estat, de 2,4.

La dependència de les residències és ben diversa: n'hi ha que ho són de les diferents Diputacions i del Conseller Balear, de les Generalitats valenciana i catalana, d'algunes caixes d'estalvis —com ara la de les Balears, Sa Nostra, que compta amb un dels majors centres de l'illa de Mallorca, amb una capacitat de cent quaranta-dues places—, i també n'hi ha de municipals, d'altres regentades per ordres religioses i de privades; aquestes últimes